

PASSAGES

AZ ORIENT PROJEKT MAGYAR-ÁZSIAI
KAPCSOLATTÖRTÉNETI PLATFORM ÉVKÖNYVE

orient-projekt.hu

GP

1. ÉVFOLYAM | 2023

Egyiptom • India • Japán • Kína • Koreai-félsziget • Mongólia

PASSAGES

Az Orient Projekt

Magyar-Ázsiai

Kapcsolattörténeti Platform

Évkönyve

PASSAGES

Az Orient Projekt
Magyar-Ázsiai Kapcsolattörténeti Platform Évkönyve

1. évfolyam

Budapest

2023

orient-projekt.hu

PASSAGES

Az Orient Projekt Magyar-Ázsiai Kapcsolattörténeti Platform Évkönyve
1. évfolyam | 2023

A *Passages* az Orient Projekt Magyar-Ázsiai Kapcsolattörténeti Platform (OP) évkönyve. Kiadványunk elektronikus folyóirat formájában, *Open Access* rendszerben évente egyszer jelenik meg honlapunkon. Ennek megfelelően díjmentesen hozzáférhető, és a szerzők számára is díjmentes publikációs lehetőséget nyújt. A kéziratok benyújtásához segédlet szintén honlapunkon található.

Főszerkesztő, szerkesztésért felelős személy: NAGY ELEK

Szerkesztők: CSOMA MÓZES, GYARMATI JÁNOS, ISPÁN ÁGOTA LÍDIA, KIRÁLY ATTILA, SIPTÁR DÁNIEL, SZÁNTÓ IVÁN, SZILÁGYI ZSOLT

A lapszám szakmai szerkesztője: KIRÁLY ATTILA

A lapszám olvasószerkesztője: ISPÁN ÁGOTA LÍDIA

Grafikai terv: KIRÁLY ATTILA

Tördelés: MAHMOUDI-KOMOR JUDIT

Kiadó: Orient Projekt Magyar-Ázsiai Kapcsolattörténeti Platform
Eurázsia Központ

Az Orient Projekt fő támogatója a Pallas Athéné Domus Meriti Alapítvány

PADME

PALLAS ATHÉNÉ
DOMUS MERITI
ALAPÍTVÁNY

Felelős kiadó: NAGY ELEK

A kiadó székhelye: 2600 Vác, Donga u. 2.

Honlap: <https://orient-projekt.hu>

Kapcsolat: info@orient-projekt.hu

ISSN 2939-8592 (Online)

ISSN 2939-8584 (Nyomtatott)

DOI: <https://doi.org/10.59608/pas2023a000.00>

A kiadvány Spectral és Ambient betűtípussal, 210 × 297 mm méretben készült. A borítón: Elked Antal kocsijával (1899, Sanghaj. Opel Darracq, 1899-es modell). Fotó: Kiss Sándor gyűjteményéből.

©️ Ez a Mű a [Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd! 4.0 Nemzetközi Licenc](#) feltételeinek megfelelően felhasználható.

PASSAGES 1. ÉVFOLYAM (2023)

NAGY ELEK: <i>Főszerkesztői előszó és köszönetnyilvánítások</i>	9
Egyiptom	
KIRÁLY ATTILA: <i>Egyiptom és Magyarország</i>	13
KIRÁLY ATTILA: <i>A magyarországi egyiptológia oktatás történetének vázlata</i>	47
KIRÁLY ATTILA, REZSABEK NÁNDOR: <i>Mahler Ede (1857–1945)</i>	69
India	
LÁZÁR IMRE: <i>A magyar–indiai kulturális kapcsolatok évszázadai</i>	76
BALDAVÁRI ESZTER: <i>Medgyaszay István (1877–1959)</i>	131
KELÉNYI BÉLA: <i>Schwaiger Imre (1868–1940)</i>	139
LÁZÁR IMRE: <i>Sóbbhá (Fori) Néhrú (1910–2001)</i>	145
LÁZÁR IMRE: <i>Tömöry Edith (1910–2001)</i>	155
Japán	
KISS SÁNDOR: <i>Elked Antal (1873–1942)</i>	166
KISS SÁNDOR: <i>Komor, George (1888–1976)</i>	177
KISS SÁNDOR: <i>Komor Izidor (1860–1942?)</i>	183
KISS SÁNDOR: <i>Komor Szigfrid (1863–1935)</i>	189
KISS SÁNDOR: <i>Kuhn Arthur (1850–1943)</i>	195
KISS SÁNDOR: <i>Kuhn Moritz Montague (1831–1901)</i>	201
KISS SÁNDOR: <i>Metzger Nándor</i>	205
SZILAS LÁSZLÓ SJ RENDTÖRTÉNÉS SZ NYOMÁN JTMR LEVÉLTÁR: <i>Nemeshegyi Péter SJ. (1923–2020)</i>	229
GULYÁS ZOLTÁN: <i>Szentgáli Antal (1868–1945)</i>	239
SZÉKÁCS ANNA: <i>Székácsné Vida Mária (1916–2000)</i>	251
Kína	
SALÁT GERGELY: <i>Kína és Magyarország</i>	267
SZILAS LÁSZLÓ SJ RENDTÖRTÉNÉS SZ NYOMÁN JTMR LEVÉLTÁR: <i>Ladányi László SJ. (1890–1965)</i>	299
SZILAS LÁSZLÓ SJ RENDTÖRTÉNÉS SZ NYOMÁN JTMR LEVÉLTÁR: <i>Szarvas Miklós SJ. (1890–1965)</i>	305

PASSAGES 1. ÉVFOLYAM (2023)

Koreai-félsziget

CSOMA MÓZES: <i>A Koreai-félsziget és Magyarország</i>	315
OSVÁTH GÁBOR: <i>Diák voltam Észak-Koreában. 1970–72</i>	337
CSOMA MÓZES: <i>Gróf Vay Péter élete és utazásai Koreában</i>	355

Mongólia

SZILÁGYI ZSOLT: <i>Mongólia és Magyarország</i>	367
KEMPF BÉLA: <i>A Szegedi Egyetem Könyvtárának Ligeti-hagyatéka</i>	407
SZILÁGYI ZSOLT: <i>Kara György (1935–2022)</i>	417
SZILÁGYI ZSOLT – ROTTÁR MÁTÉ: <i>Ligeti Lajos (1902–1987)</i>	425

Művészek

KELÉNYI BÉLA: <i>Boromisza Tibor (1880–1960)</i>	439
KELÉNYI BÉLA: <i>Csapek Károly (1904–1976)</i>	445

Életút

Kuhn Moritz Montague

1831–1901

KISS SÁNDOR *

* kereskedelmi diplomata, Japán-kutató Email: sandor4u@gmail.com

Hivatkozás: Kiss, S., (2023). Kuhn Moritz Montague (1831–1901). *Passages* 1:201–204. <https://doi.org/10.59608/pas2023a014.00>

Kuhn Moritz Montague (ritkán Kuhn Maurice Montague, leggyakrabban rövidítve M. M. Kuhn, japánul: モーリス・モンタギュー・クーン) műkereskedő (Komárom?, 1831 – Jokohama, 1901. október 9.). Csak születési évéről van tőle származó pontos adatunk. Budapestre tartván, 1899-ben Kanadából Liverpoolba utazott, és a kiléptetési könyvben a születési év kérdésére 1831-et adta meg. Komor Szigfrid egy 1935-ös riportban ismertetett családtörténeti visszatekintése szerint Moritz 1851-ben Kossuth Lajossal ment ki az Egyesült Királyságba. 1868-ban New Yorkból utazott Jokohamába. Egyes kutatások szerint először 1866-ban tűnt fel Kantonban. Ez utóbbit áttételesen az a tény látszik igazolni, hogy erős sanghaji kötődése volt. Több mint három évtizedes távol-keleti tartózkodását hosszabb európai útjai meg-megszakították.

Rokonsági kapcsolatban állt a műkereskedő Komorokkal. Komor Szigfrid több alkalommal nagybátyjaként említi. Születési helyével kapcsolatban nem sikerült írásos forrást találni. Komáromi kötődését és ifjúkorát egy halála után megjelent újsághír említi meg, eszerint:

„Kuhn Móríc Márkus komáromi gesztenyesütő még a hetvenes években kívándorolt idegen országokba, s mivel évtizedekig semmi hír sem érkezett róla, még a gyermekei is azt hitték, hogy meghalt. A múlt év őszén azonban hivatalos értesítés jött a városba Jokohamából, hogy ott Kuhn Móríc Márkus meghalt és háromszáz-

Kollázs képei:

Balra: ld. az 1. képnél

Középen: Kuhn & Co. hirdetés, 1885.

Jobbra: 1883 The Calcutta Exhibition. Original Antique Print. Forrás: etsy.com

ezer korona vagyont hagyott hátra. Le is tárgyalták a hagyatékát Nagy Vilmos dr. komáromi közjegyzőnél s átadták az örökséget az elhunyt két gyermekének. A dologban az a legérdekesebb, hogy a japán hatóság Komárom város polgármestertől magyar nyelvű megkeresésben tudakozódott az örökösökről.”¹

Felesége, Bertha, Moldova fővárosában, Kisjenőben született 1856-ban. A házasságuk helye és időpontja nem ismert, de gyermekeik születési dátuma miatt 1872 körülre tehető. Kuhn Moritz Sanghaj, és nem a fejlődés kezdetén álló Jokohamát választotta családi székhelyül. Gyermekeik: Rosalie Leonora (1874, Sanghaj), Samuel Henry (1879, Sanghaj) és Esther Bertha (1881, Jokohama). A születési dátumok is arról árulkodnak, hogy a család Sanghajban nagyon otthonosan érezhette magát, és csak fiuk, Samuel Henry születése után költöztek át Jokohamába. Mindnyájan magyar állampolgárok voltak.

Moritz 1869-ben alapította meg vállalkozását *China and Japan Importers and Exporters* néven, amit Jokohama No. 70A telken jegyeztetett be. 1872-től unokaöccse, Kuhn Arthur lett az utazó ügynöke és beszerzője. 1874-ben nyitotta meg első curio üzletét (*Fine Japanese Curios shop*), és ekkor cégnevet is lecserélte, s ezentúl a Kuhn & Co. nevet használta. Címe: Jokohama, Hatoba street No. 31.

Cége rövidesen nemzetközi hírnevet szerzett, és rangos, uralkodói kientúrát szolgált ki. Második boltját még ebben az évben Japán legelőkelőbb szállodájában, a jokohamai Grand Hotelben nyitotta meg. Főleg régi japán műkincseket árult, és vevőinek bármit beszerzett, valamint teljes körű kiszolgálást nyújtott, beleértve az exportszállítást is.

Vállalkozásának legnagyobb sikere az 1883–84-es kalkuttai nemzetközi kiállításon kapott kimagasló minősítés volt. Ekkor kapta meg az Angol Királyi Család Beszállítója kitüntető címet. Első fióküzletüket Kalkuttában 1884-ben nyitották meg. Ezzel indította el nemzetközi hálózatát, és két évvel később, 1885-ben vállalkozása már Hongkongban is megvetette a lábát. A sikereken felbuzdulva Londonba utazott, ahol irodát és üzletet nyitott, de 1890-ben visszatért Jokohamába. Ekkor hívta meg unokaöccsét, Komor Szigfridet munkatársnak.

A Kuhn & Co. növekedését a New Oriental Bank 1892-es csődje állította meg. Kuhn Moritznak komoly pénzügyi gondjai lettek, és a teljes csőd elkerülése érdekében hongkongi üzletét kénytelen volt eladni alkalmazottainak. Kuhn Arthur és Komor Szigfrid közösen *Kuhn & Komor* néven céget alapítottak, és meghívták Budapestről Komor Izidort is munkatársnak. Bővítették árupalettájukat, valamint vevőikörüket is. A vagyonmegosztás és a teljes szétválás több, mint egy évet vett igénybe, addigra viszont anyagilag annyira megerősödtek, hogy 1894-ben Jokohamában – igaz, hogy más stílusban, de – nagybátyjukéval versengő, rangos curio üzletet tudtak megnyitni.

Moritz különböző újításokkal vette fel a versenyt rokonaival és a többi konkurenciával, valamint tevékenységi körét bővítette európai és japán cégek áruinak forgalmazásával. A japán antik és új műtárgyak iránt óriási volt az érdeklődés, így mindenki – kéttucatnyi jelentős méretű curio üzlet – jó nyereséggel működött a kikötővárosban. A külföldi tulajdonosok vegyes áruprofilal dolgoztak, míg a japánok választéka egy-két termékkörre terjedt ki, amit tipikusan saját gyártói háttérrel állítottak elő.

1. kép.

Kuhn Moritz Montague arc-
képes cikke a *Weekly Box of
Curios*-ban 1891-ben. Forrás:
Kiss Sándor gyűjteményéből.

1 Váratlan örökség. *Budapesti Hírlap*, 1905. 03. 01. 10.

Kuhn Moritz 1901-ben egy műtési szövődményben váratlanul meghalt. Üzletét fia, Samuel Henry 22 évesen vette át, aki Jokohamában folytatta apja tevékenységét, de 1903-ban Sanghajban is saját curio üzletet nyitott.

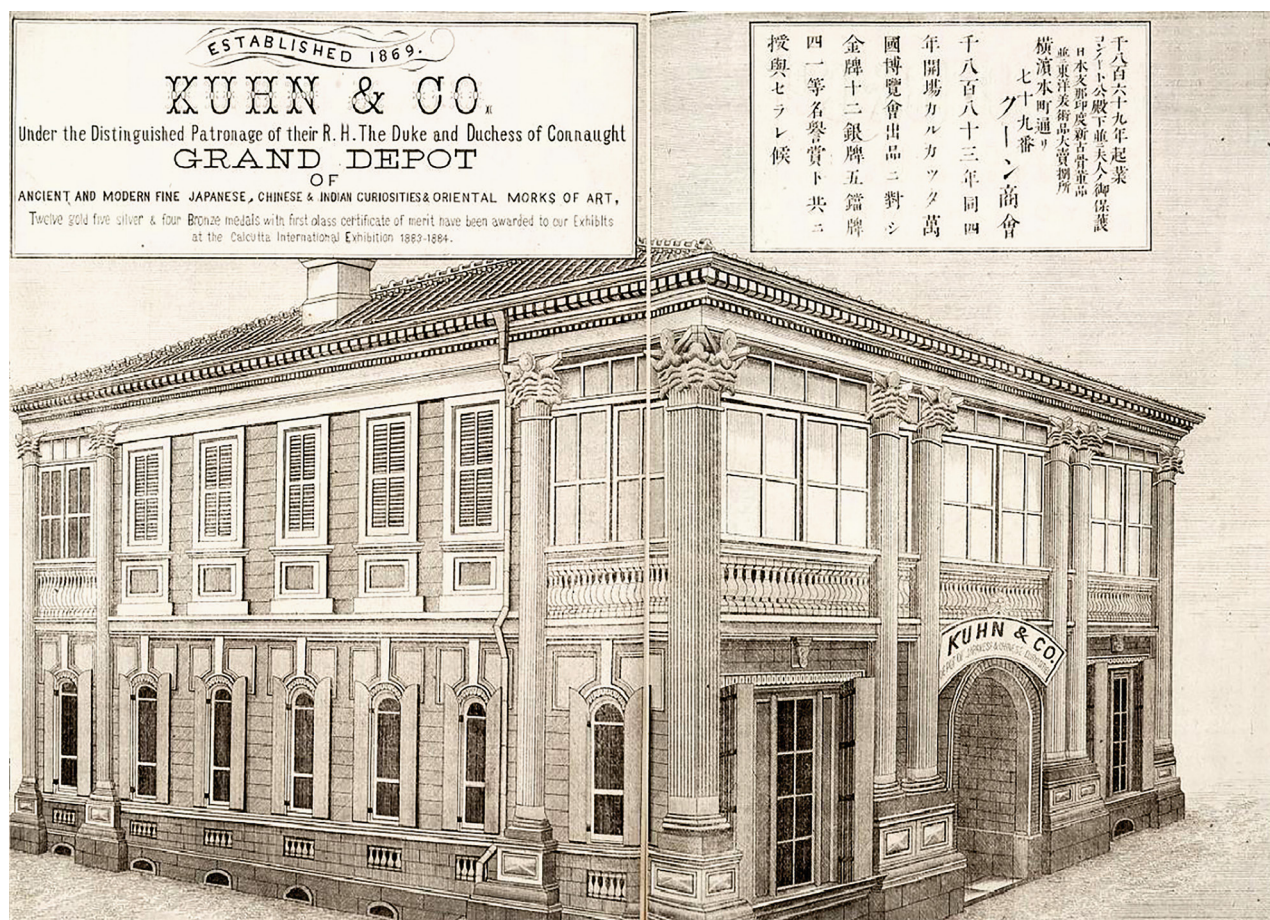
A fiú 1903-ban feleségül vette a belga származású Sophia Ann Barbara Dewette kisasszonyt. 1904-ben született Anita Bertha nevű leányuk, azonban 1905-ben az asszony hűtlensége miatt elváltak. Samuel Henry 1907-ben édesanyjával együtt végleg Sanghajba költözött, és felszámolta jokohamai vállalkozását. Moritz felesége, Bertha mama 1907-től egészen haláláig, 1944. február 28-ig Sanghajban élt. Az ottléte folyamatosságát az biztosította, hogy lánya, Esther egy angol állampolgárhoz, Mr. Carott-hoz ment feleségül, és mint brit állampolgár feleségét, valamint édesanyját a hatóságok a háború során nem utasították ki.

Nyilatkozatok

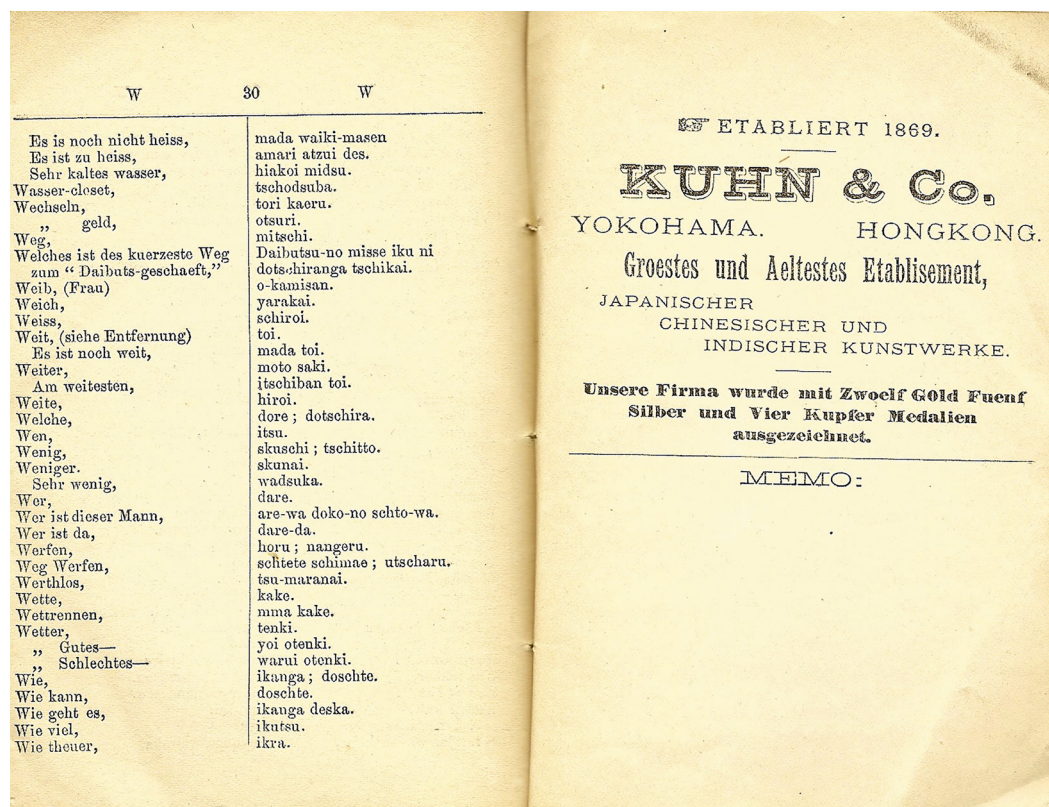
Adatelérhetőségi nyilatkozat. A szerző megerősíti, hogy a mű eredményeit alátámasztó kutatási adatokat a tanulmány tartalmazza.

Összeférhetetlenségi nyilatkozat. A szerző nyilatkozik, hogy összeférhetetlenség nem áll fenn.

Szerzői jogi nyilatkozat. Ez a mű a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd! 4.0 nemzetközi licenz feltételeinek megfelelően felhasználható. (© ⓘ ⓘ ⓘ CC BY-NC-ND 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

2. kép. A Kuhn & Co. új üzletháza 1886-ban. A kalkuttai nyereség lehetővé tette egy új üzlet megnyitását. Fotó: Yokohama Doubanga. Yurindo, 1982, ISBN 978-4-89660-052-0

3. kép.

Kuhn & Co.-hirdetés Komor
Szigfrid japán-német szótá-
rában 1892-ből. Forrás: Kiss
Sándor gyűjteményéből.

4. kép.

A Kuhn Shanghai Shop 1903
körül. Kiangse Road 35. Forrás:
Kiss Sándor gyűjteményéből.